ВІДГУК

офіційного опонента кандидата історичних наук, доцента
Сушик Ірини Вікторівни на дисертацію
Понєдєльник Лариси Анатоліївни «Літературно-мистецьке життя Волині
у міжвоєнний період (1921–1939 рр.)»
на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук
за спеціальністю 07.00.01 – історія України

Тема дисертаційного дослідження Л. Понєдєльник є складовою частиною комплексної науково-дослідної проблеми «Українсько-польські відносини на Волині» (20–40-ві рр. XX ст.) і «Західне Полісся: історія та культура» історичного факультету Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки та регіональної програми розвитку культури, мистецтва і туризму у Волинській області на 2011–2015 рр.

Актуальність роботи зумовлена потребою наукових дискурсів з політичних, економічних, культурних проблем розвитку регіону за означеного періоду, які набувають нової гостроти й актуальності на початку XXI ст. Це повною мірою стосується літературно-мистецького життя, позаяк в українській історіографії цій проблематиці традиційно приділяється значно менше уваги.

Позитивної оцінки заслуговує концептуальна схема дисертації, яка складається із вступу, чотирьох розділів, поділених на параграфи, висновків, списку використаних джерел та літератури, додатків. Така структура дала можливість розглянути широке коло питань літературно-мистецького життя Волині міжвоєнного періоду.

У вступі наявні всі структурні компоненти, які повинні бути у дисертаційному дослідженні. Авторка вдало обґрунтувала актуальність, наукову новизну роботи, чітко означила хронологічні рамки, визначила предмет, об'єкт та методи дослідження, логічно сформулювала мету й завдання, показала теоретичне та практичне значення дисертаційної роботи, прослідкувала її зв'язок з науково-дослідними програмами та планами.

Вагомою перевагою дисертації є те, що висвітлення проблем літературно-мистецького життя Волині міжвоєнного періоду грунтується на аналізі матеріалів українських та польських центральних і місцевих архівів, що дало змогу використати об'ємну джерельну базу роботи (129 архівних справ).

У трьох головних розділах дисертантка аналізує літературно-мистецьке життя Волині міжвоєнного періоду, починаючи від вияснення суті і складності суспільно-політичного розвитку Польської держави. Розкриває тенденції, напрями й здобутки видавничої та бібліотечної справи за умов підцензурної діяльності. Показує особливості та здобутки мистецького руху.

Найважливішою частиною дисертації, на нашу думку, є її другий розділ «Літературні процеси на Волині в умовах Польської держави», в якому дослідниця висвітлила суперечливі чинники розвитку культурно-мистецького життя поліетнічного населення Волині, яке, з одного боку, відчувало тягар асиміляторської політики Польщі, з іншого, користувалося певними демократичними правами і свободами.

Авторка вдало акцентує увагу на проблемі співіснування культур різних етнічних груп в період міжвоєнної Волині (с. 45, 55). Вона паралельно з висвітленням здобутків волинських літераторів показує творчість представників єврейської, караїмської, чеської, німецької, російської національних меншин, які за умов Другої Речі Посполитої намагалися зберегти власну культуру, збагнути й донести специфіку культурного розвитку волинського краю.

Цінним є те, що проаналізувавши маловідомі факти із життя та діяльності близько чотирьох десятків громадських і культурних діячів, дисертантка наголошує не лише на їхній ролі у розвитку культурно-мистецького життя краю, а й вписує їх творчість в поліетнічну палітру загальноєвропейського культурного простору.

Велике пізнавальне значення має третій розділ, в якому йдеться про розвиток видавничої та бібліотечної справи. Їх діяльність в умовах цензури

авторка розглядає як засіб розвитку культурно-освітнього життя та збереження етнічної ідентичності населення Волині. Дослідницею здійснено поділ усіх видань і часописів за змістовно-тематичною та ідейною спрямованістю (с. 89–90). В дисертації продемонстровано широкий спектр видань громадської національно-орієнтованої періодики, з якою конкурували прокомуністичні видання, а також ліберальну пресу та селянські часописи (с. 91–92). Окремо схарактеризовано суспільну спрямованість видань. Підкреслено активну діяльність інтелігенції та окремих її осередків за умов панування чужої влади.

У підрозділі 3.2 Лариса Анатоліївна проаналізувала процес формування мережі бібліотек на Волині, показала географію їх поширення. Відзначила просвітницьку роботу жіноцтва волинського Союзу українок (с. 118–121). Окремо авторка зупинилася на появі кооперативних бібліотек, підкресливши їх роль у культурному й духовному розвитку села (с. 122).

У науковий обіг розділу авторкою введено матеріали про функціонування книгозбірень відомчого підпорядкування (при відділах безпеки (поліції), в'язниць, різних установ). Показано склад їхніх фондів, читачів, інші аспекти діяльності.

Окремої схвальної уваги заслуговує четвертий розділ дисертації. У ньому здобувач узагальнила здобутки хорових, музичних, хореографічних аматорських і професійних колективів (с. 129–132). На прикладі творчої діяльності митців образотворчого мистецтва обґрунтувала появу оригінального явища в історії культури України міжвоєнного періоду XX ст. – «волинського Ренесансу» (с. 146–150). У розділі справедливо відзначено, що планувальна і функціональна структура населених пунктів Волині упорядковувалася з урахуванням європейських та вітчизняних архітектурних тенденцій.

До позитивних рис дисертаційного дослідження слід віднести ґрунтовні висновки до розділів. Вони безпосередньо пов'язані з матеріалом, мають виважений і конкретний характер, містять наукову новизну. Заслуговує уваги

і загальний висновок дослідження (с. 173–177), в якому окрім головних підсумкових положень, визначені конкретні напрямки подальшої наукової розробки цієї важливої теми. Викладені теоретичні матеріали підсилено оригінальними додатками.

Текст роботи, її основні положення та висновки відповідають викладу матеріалу в авторефераті. Дев'ять публікацій дослідниці у фахових виданнях засвідчують аналітичну майстерність та наукову зрілість авторки.

Все вище сказане дає підставу зробити висновок, що у даному дисертаційному дослідженні всебічно та глибоко розкрито літературно-мистецьке життя Волині міжвоєнного періоду (1921–1939 рр.).

Не применшуючи заслуг авторки у розкритті теми, висловлюємо такі зауваження та побажання.

1. На наш погляд, у дисертації при аналізі розвитку видавничої та бібліотечної справи не отримала достатнього висвітлення політика цензури щодо існуючих видань та часописів, що суттєво ускладнювала діяльність українських видань.
2. Новизною даної роботи є те, що вперше, як наголошується в дисертації, усебічно розкрито сутність такого культурного явища, як «волинський Ренесанс» міжвоєнної доби. Думаємо, що робота виграла б, якби дослідниця подала в додатках репродукції картин згадуваних художників, які б візуально підсилили текстовий матеріал та проілюстрували зміст «волинського Ренесансу».
3. У четвертому розділі дослідження особливості містобудування регіону показано переважно на прикладі м. Луцька, однак висновок на с. 168 поширюється на архітектуру забудови міст і містечок Волинського воєводства 1920–1930-х рр. Вважаємо, що у роботі більше уваги варто було б приділити саме згадуваним містечкам. На прикладах окремих з них показати специфіку планування й забудови, їх роль в економічному та культурному житті краю.

Вказані зауваження, мають переважно рекомендаційний характер, не ставлять під сумнів наукову вартість дисертації Л. А. Понєдєльник.

Основні положення дослідження сповна відображені у публікаціях авторки у наукових фахових виданнях та апробовані на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях.

Отже, робота має виразно новаторський характер і є завершеним дослідженням, в якому отримано нові обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретну наукову проблему з новітньої історії України. На нашу думку, авторка дисертації сповна і на високому методологічному рівні реалізувала поставлені в роботі завдання.

Таким чином, дисертація Понєдєльник Лариси Анатоліївни «Літературно-мистецьке життя Волині у міжвоєнний період (1921–1939 рр.)», подана на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.01 – історія України, за своїми основними характеристиками цілком відповідає вимогам ДАК МОН України, які ставляться до кандидатських дисертацій.

Зміст автореферату й основних положень дисертації ідентичні між собою. З огляду на вищесказане, авторка дисертації Понєдєльник Лариса Анатоліївна заслуговує присвоєння їй наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.01 – історія України.

Офіційний опонент:
кандидат історичних наук,
доцент кафедри інженерної педагогіки,
психології та українознавства
Луцького національного технічного університету І. В. Сушик

6 січня 2015 р.

0302-11/02
06 01 15

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ:
Учений секретар
ЛУЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
доц. А.Земко